

در کناره‌های رود کر و ارس

بقلم :

مجید یکتائی

روز هشتم خرداد ماه امسال در جلسه معارفه‌ای که در آکادمی علوم باکو، برپا گردید با هموندان آکادمی علوم و انستیتوهای وابسته آشنائی پیدا شد. در انستیتو تاریخ باکو درباره کاوشهای باستانشناسی در قفقاز و کناره‌های رود کر^۱ و ارس گفت و گو بمیان آمد. و در این منطقه بوسیله جمهوری آذربایجان شوروی سدی که باید بر روی رودخانه کر بسته شود در دست ساختمان است و آقای قارا احمداف رئیس هیأت کاوشهای کناره‌های ارس و کار-شناس باستانشناسی قرون وسطی خواهش داشت در آن بخش از کناره‌های ارس متعلق به ایران

---

۱ - رود کر یا کودا (به گرجی) که از بخشی از آذربایجان هودی نزدیک گنجه میگذرد و از میان شهر تفلیس جاری است رودی است که از دیرپاز بنام کودوش بزرگ نام گذاری شده است .

نیز که در نتیجه بستن سد دریاچه خواهد شد وزیر آب میرود از جانب ایران زودتر کاوشهای باستانشناسی انجام شود^۲
 اکنون شمه‌ای از آنچه درباره کاوشهای کناره رود کر بنام «مینگه چنور»^۳ شده است.

بخش مینگه چنور در دامنه کوههای بزداغ و انتهای جنوبی رشته کوههای قفقاز و در دو کرانه رود کر است.

بخش شمالی که به بزداغ منتهی میشود زیر آب رفته است و بخش جنوبی مینگه چنور از سوی راست رود کر به بخش قره باغ و از سمت چپ بدشت شیردان منتهی میگردد.

اکنون منطقه زیر کاوش را آب فرا گرفته و در این بخش دریاچه مصنوعی کارخانه برق آبی مینگه چنور است و در برخی از کناره‌ها هنوز جاهایی است که زیر آب نرفته است.

بخش ۱- سمت راست رود کر شامل گورستان بوده است که اشیاء بدست آمده در این بخش از دوران مفرغ تا آغاز هزاره یکم پیش از میلاد تخمین زده شده است.

بخش ۲ و ۳ - در کناره چپ رود کر، اشیاء پیدا شده مربوط بقرن سوم تا سیزدهم میلادی است که از نظر تاریخ مشترک ایران و این بخش قابل مطالعه و بررسی است.

بخش ۴ - در کرانه راست رود کر متعلق بقرن ۱۴ تا ۱۷ میلادی است بطور کلی منطقه‌ای بگسترش ۳۵ هزار متر مربع و به ژرفای ۲/۵ تا ۳ متر کاوش شده و در این زمین بیش از بیست هزار شیء گوناگون از زیر خاک پیدا شده است و این اشیاء از دورانی است که در حدود چهار هزار سال میشود و کهن‌ترین آنها به سه هزار سال پیش از میلاد میرسد و تازه‌ترین آنها از قرن هفدهم میلادی است.

۲- من در بازگشت به تهران دو این باره اقدام نمودم و جناب آقای وزیر فرهنگ و هنر به هیأت بررسیهای آثار باستانی آذربایجان دستور لازم دادند که هر چه زودتر این کاوشها آغاز گردد.

۳- مینگه چانور

در شمار کاوشها مجسمه‌ها و نمونه‌هایی از خط ساکنان پیشین این نواحی دیده شده که آنها را آلبان‌ها نام گذاری کرده‌اند و در شمار این اشیاء جنگ افزار و وسائل زندگی بسیار پیدا شده است .

ولی هنوز مسائل بسیاری از دانستنیهای مربوط به تاریخ و زندگی این مردم روشن نشده است و اشیاء پیدا شده نیز در آزمایشگاه‌ها مورد بررسی است و همچنین اطلاعات درباره خصائص آنتروپوزیک مردم ساکن مینکه چئور هنوز ناقص است .

کار گروه باستانشناسان آذربایجان شوروی در مینکه چئور در سالهای ۱۹۴۶ تا ۱۹۵۳ انجام شد در نتیجه این کاوش‌ها آثار بسیاری از دوران مفرغ از سه هزار سال پیش از زادروز مسیح تا سده هفدهم که یکدوران چهار هزار ساله را دربردارد بدست آمده است .

گذشته از آن آثاری از دوران برنز نیز یافت شده است و این کاوشها در نواحی خاوری قفقاز از هزاره سوم تا هزاره یکم پیش از زادروز مسیح است ولی باید توجه داشت که با وجود آثار بسیار که بدست آمده و طبقه بندی شده و آنچه مورد پژوهش قرار گرفته باز هنوز این بررسی‌ها کاملاً تنظیم نشده است .

و با آنکه میزان رشد صنعت و اقتصاد و زندگی دوران مفرغ و برنز در این سرزمین‌ها تا اندازه‌ای هستند گشته مهذب برخی از مسائل مانند هنر و مسائل نژادشناسی هنوز بدرستی روشن نگشته است . و انتظار میرود که در نتیجه کاوشها پژوهشهای آینده نکات تاریک روشن گردد .

با این کاوشها برای نخستین بار در دشتهای شرقی قفقاز ، فرهنگ سه هزار سال پیش از زادروز مسیح پژوهش شد و آثاری از گورستانها و خانه‌های مردم آن زمان بدست آمد و چگونگی اسکان مردم در دوران برنز ، خانه‌ها ، کوزه‌های سفالی گورستان و چگونگی مس‌گذاری بررسی گردید .

اشیاء بسیاری از یک گور بدست آمد که امکان پژوهش را در جهات مختلف تسهیل نمود . این اشیاء بدو گروه کرونولوژیک بخش گردید .

۴ - آلبان‌ها یکی از اقوام ایرانی بوده‌اند که آنها را آلان‌داران نیز گفته‌اند .
مروج الذهب مسعودی در ذکر جبال قیق (کردستان قفقاز)

تپه‌هایی که برای نخستین بار کاوش و پژوهش شد تپه‌های کم عمق بود همانند تپه‌هایی که پیش از آن در بخش‌های جنوبی و غربی آذربایجان شوروی کاوش شده و از نظر بررسی وضع زندگانی ساکنان این بخش در گذشته بسیار جالب توجه بوده است.

زمان دقیق اشیاء پیدا شده هنوز نا روشن بوده و نیاز به بررسی و زمان بیشتری دارد. این آثار بیشتر از هزاره پیش از میلاد و بویژه سده هشتم و هفتم پیش از زاده مسیح است.

اشیاء دیگری از سده پانزدهم و سیزدهم و یازدهم پیش از زاده مسیح بدست آمده که هنوز بدرستی شناخته نشده و گمان می‌رود پس از کاوش در سراسر قفقاز روشن گردد.

پیشینه کاوش در قفقاز (بخش آذربایجان شوروی)
نخستین کاوش توسط پاخوموف در سال ۱۹۳۵ در مینکه چنورا انجام شد که پیرو این کاوش دو بخش خانه و کورستان پیدا شد. پس از آن در سالهای ۱۹۳۷ تا ۱۹۴۱ پاخوموف به بررسی و قاریخگذاری اشیاء پیدا شده پرداخت در سال ۱۹۴۱ دوباره کاوش آغاز شد ولی به علت آغاز جنگ این کار بیش از یکماه طول نکشید.

در سال ۱۹۴۶ دوباره کاوش آغاز شد و ضمن وقفه‌هایی تا سال ۱۹۵۳ ادامه یافت و کاوش در دو کرانه رود کرانجام گرفت که مدت کاوش در این دوره ۸۹ ماه بوده است.

نتیجه این کاوش‌ها و شکل چند هزار قطعه اشیاء بدست آمده در کتابی جداگانه چاپ و مورد بررسی قرار گرفته است. اکنون باید منتظر انتشار نتیجه کاوش‌های دیگر از جمله آنچه در کناره شمالی رود ارس انجام شده، بود و ندیدی است نتیجه این کاوش‌ها به شناسائی تاریخ و تمدن مردم ساکنان این سرزمین که با تاریخ گذشته ایران ارتباط بسیار دارد کمک خواهد کرد.

پروہشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی